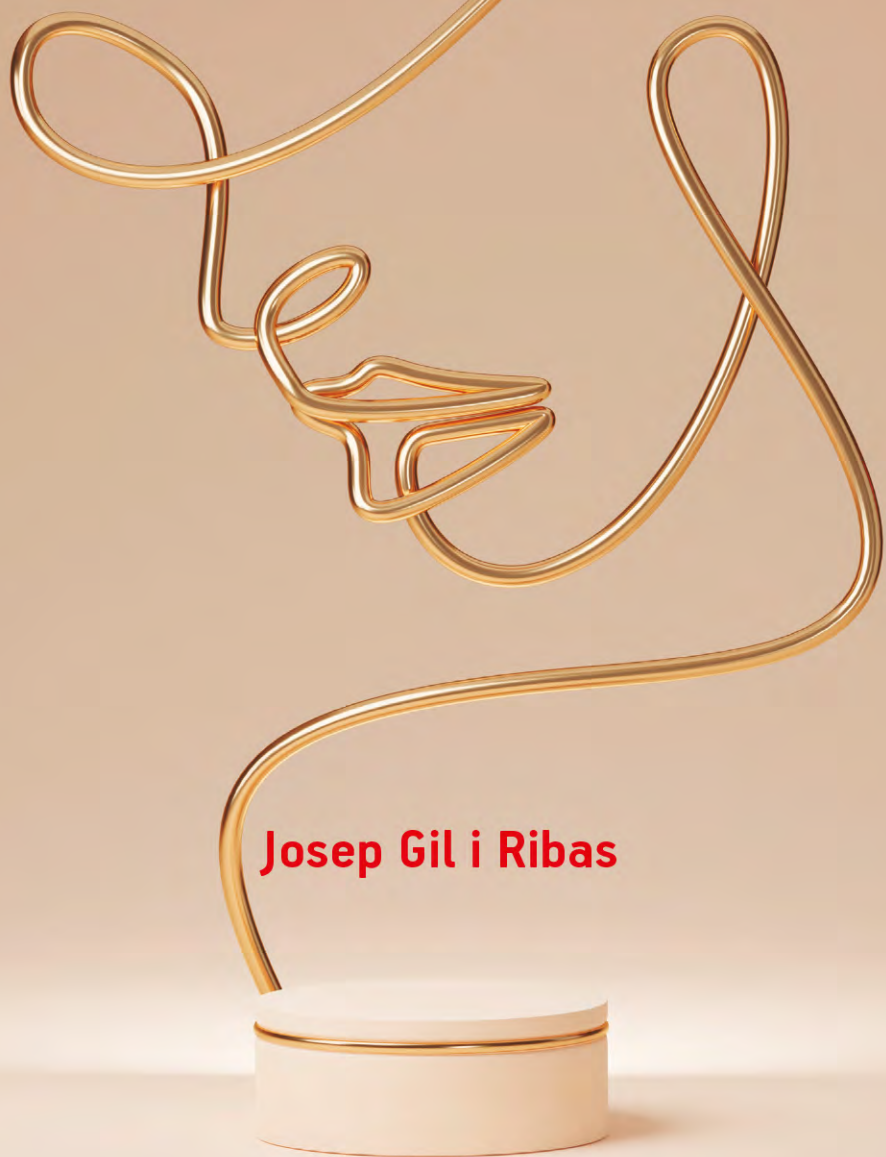

QUODLIBETA

Selecció d'articles publicats
a *NotíciesTGN*, 2012-2020

Josep Gil i Ribas

Col·lecció Prisma – 54

QUODLIBETA

JOSEP GIL I RIBAS

■ Cossetània

Primera edició: febrer del 2021

© Josep Gil i Ribas

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 × Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-022-9

DL T 20-2021

ÍNDEX

PRÒLEG	3
PRESENTACIÓ	5
PRIMERA PART. ENTORN DE LA FE CRISTIANA (CATÒLICA)	
SOBRE DÉU	
EL DÉU DE L'EXPERIÈNCIA RELIGIOSA	11
EL CAMÍ DE LA BELLESA.....	13
ÉS VERITAT QUE DÉU HA MORT?	16
EL “DÉU ABSENT”	18
DÉU COM A REFERENT	20
DÉU HO POT FER TOT?.....	21
L'ABAIXAMENT DE DÉU	23
I, ENMIG DE LA PANDÈMIA, ON ÉS DÉU?	25
SOBRE JESUCRIST	
EL LOGOS FET CARN HUMANA.....	29
UN PROBLEMA DE VOCALS	31
LA DISCRETA ELEGÀNCIA DEL RESSUSCITAT	33
JESÚS. QUI VA SER?	35
UNA ESGLÉSIA EMPESA CAP AL CRISTIANISME	37
UNA CREU NUA: UNA PROVOCACIÓ	39
EL PODER FASCINANT DE L'ADOPCIONISME.....	41
SOBRE L'ESGLÉSIA	
QUI HI CAP, A L'ESGLÉSIA?.....	45
I ELS ALTRES, ON SÓN?.....	47
L'ESGLÉSIA, COMUNITAT DELS CREIENTS EN JESUCRIST.....	49

LES ESTRUCTURES VISIBLES DE L'ESGLÉSIA.....	51
HI HA O NO HI HA UNA LÍNIA VERMELLA EN EL PROJECTE	
DEL PAPA FRANCESC?.....	53
GUIES? ACOMPANYANTS?.....	55
QUIN ÉS L'OBJECTIU?	57
SÚBDITS O CIUTADANS?	59
EL VATICÀ I ELS SEUS PROBLEMES	61
LA VEU DELS EXCLOSOS	62
CAPELLANS JUBILATS	63
UNA ESGLÉSIA "PELEGRINA"	64
ESGLÉSIA I MÓN (I).....	66
ELS ECLESIASTICS	68
VERS UNA ESGLÉSIA NO CLERICAL.....	70
ELS LAICS EN LES COMUNITATS CRISTIANES.....	72
L'ESGLÉSIA QUE M'AGRADARIA QUE FOS	74
LA REFORMA SEMPRE PENDENT.....	77
ESGLÉSIA I MÓN (II).....	79
UNA PROPOSTA, AL MEU ENTENDRE, POC ENCERTADA.....	81
CRISTIANS, TANMATEIX.....	83
ALGUNES QÜESTIONS DE FE	
ELS PRIMERS I ELS DARRERS.....	87
LA FE, SERVEIX PER A ALGUNA COSA?	89
ELOGI DE L'APOCALÍPTICA.....	91
LES SITUACIONS DE PECAT	93
QUI ÉS EL QUE TRUCA A LA PORTA?	95
LA LLUM FERIDORA	97
LA FRONTERA ESCATOLÒGICA	99
LA CREU COM A JUDICI.....	101
SI EL GRA DE BLAT NO MOR... ..	103
SI DÉU ÉS TAN BO... ..	105
LA FATIGA, ALTRE COP	107
LA SALVACIÓ SEGONS EL PENSAMENT GREC	109
LA SALVACIÓ, EN SENTIT BÍBLIC	111
LA SALVACIÓ CRISTIANA.....	113
QUÈ VOL DIR COMBREGAR?.....	115

CISTERNES BUIDES.....	117
UN NADAL QUE JA HA PASSAT	118
PECAT I DELICTE: SÓN EL MATEIX?	120
LA “RESURRECCIÓ DELS MORTS”	121
ELOGI DEL MÀRTIR.....	124
ELS CRISTIANS, A VEGADES, NO ENS PASSEM QUAN PARLEM DE L’AMOR?.....	126
VERITAT I ESPERANÇA	127
UNA CONFESSIÓ FETA AMB VEU PRIMA.....	128

SEGONA PART. QÜESTIONS DIVERSES

CONCEPTES

ELS ÍDOLS MODERNS	135
LA RELIGIÓ CRISTIANA.....	137
RELIGIÓ I FE	139
LA MÍSTICA DELS ULLS OBERTS (I)	141
LA MÍSTICA DELS ULLS OBERTS (II I III)	143
SENTINELLES DE L’INVISIBLE.....	146
LA TEOLOGIA DE L’ALLIBERAMENT I ALTRES ESPÈCIES	148
LA FE PERSISTEIX?	150
MANAMENTS I PRECEPTES.....	152
PROTESTA I ALDARULLS.....	154
FE I RELIGIÓ SÓN EL MATEIX?	156
I ELS TEÒLEGS, QUÈ SÓN?.....	158

ACTITUDS

EL RELLOTGE PARAT	161
CREUAR FRONTERES (I)	163
CREUAR FRONTERES (II I III)	165
TANT SI PLOU COM SI FA SOL.....	168
HABITAR EN EL SILENCI.....	170
ÉS FÀCIL ESTIMAR?	172
DEMÀ JA NO HI SERÉ	174
JO I EL MÓN, QUAN JO JA NO HI SIGUI	176
DIVERSES MANERES DE MIRAR	178
L’ESPIRITUALITAT DEL MIRATGE.....	180

ENTORN DE LA FATIGA.....	182
FLORS DEL MAL, FLORS DEL CALVARI.....	184
I JO, QUI SOC?	186
UNA MANERA ABSURDA DE VIURE	188
NO HO SÉ DIR D'UNA ALTRA MANERA	190
SANT TORNEM-HI	191
EL DRET A L'EXCEDÈNCIA.....	192
I, DELS DESITJOS, QUÈ N'HEM DE FER?	193
“NO N'HI HA PER TANT”	195
QUE BÉ QUE S'ESTÀ QUAN S'ESTÀ BÉ	196
COM HO HAIG DE FER PER NO FER RES?	197
QUÈ VOL DIR SER LLIURE: APRENDRE A SER LLIURE	199
FENT CAMÍ.....	201
LA ROTUNDITAT DEL NO	203
LA RELACIÓ ENTRE EL <i>SER</i> I EL <i>FER</i>	205
L'EMPELT DE L'ALTRE.....	206
SOCIETAT	
ESGLÉSIA I FRANQUIISME.....	209
JA N'HI HA PROU.....	211
JOC BRUT I SILENCIS	213
ENLLUERNATS I BADOCS	214
L'EUROPA QUE ALGUNS VOLDRÍEM.....	215
CRISI DE LEGITIMACIÓ	217
AFIRMACIÓ SENSE CONFRONTACIÓ	218
EL SUÏCIDI DE GENT JOVE, UNA TENDÈNCIA?	221
UNA QÜESTIÓ DE COMPETÈNCIES.....	222
I CATALUNYA, QUÈ ÉS?	224
ARGÚCIES JURÍDIQUES	226
PRIMER DE MAIG O/I FESTA DE SANT JOSEP OBRER.....	228
NO HI HA PERSONES DISCAPACITADES	230
DINARS O SOPARS?	232
ELS NOSTRES FILLS JA NO CREUEN	234
FE I POLÍTICA	
LAÏCITAT I ESGLÉSIA.....	237
ELS CRISTIANS I LA POLÍTICA	239

FER DISTINCIÓ DE PERSONES	241
EL DRET A LA LLIBERTAT RELIGIOSA	243
LA COMUNICACIÓ DELS BISBES	245
LA NOVA OFENSIVA LAÏCISTA EXCLOENT.....	247
ELS MESSIANISMES POLÍTICS.....	249
ELS CAMINS DEL PODER I EL REGNE DE DÉU	251
FE I CULTURA	
UN MUR ENTRE CIÈNCIA I RELIGIÓ	255
FE I CULTURA	256
INCULTURACIÓ I/O CULTURITZACIÓ	257
ELOGI DEL CANT GREGORIÀ.....	259
PUBLICACIONS	
EL DÉU CULPABLE	263
UNA DE FUNERALS	265
UN CRISTIANISME MODERN ENCARA POSSIBLE	267
MÉS SOBRE LA POSTVERITAT.....	269
LA POSTCRISTIANDAT.....	270
LA GIMNÀSTICA DE L'ÀNIMA	272
ENS EN PODREM SORTIR?.....	274
“CATALUNYA SECULARITZADA? NO TANT!”	275
CANT ESPiritUAL.....	276
UN LLIBRE DESCONEGUT: L'ÈCLESIASTÈS – QOHELET	278
ELS SALMS.....	280
LA GRAN VOCACIÓ DEL CRISTIANISME.....	282
LA BELLESA DEL BÉ.....	284
EL COS DE L'ESPERIT.....	286
UN LLIBRE QUE ET POT FER PERDRE L'ALÈ	288
PARADÍS “PERDUT” O PARADÍS “ENCARA NO TROBAT”	290
ES POT SER HUMÀ SENSE DÉU?	292
LÒGICA DE LA CRUELTAT	294
PREOCUPACIONS DAVANT LA PANDÈMIA	296

PRÒLEG

El setmanari *NotíciesTGN*, al llarg de la seva trajectòria, ha donat veu a nombrosos col·laboradors que, cada setmana, enriqueixen la lectura de les seves pàgines amb articles d'opinió sobre temes diversos, relacionats amb l'actualitat de les nostres ciutats i del nostre territori, però també sobre altres qüestions més generals i universals.

Per la seva vinculació amb la Xarxa Sanitària i Social de Santa Tecla, durant molts anys *NotíciesTGN* va gaudir de la col·laboració de mossèn Joan Aragonès, que periòdicament ens feia arribar les seves reflexions lúcides i interessants sobre diversos aspectes de la vida, sempre des de la seva perspectiva pastoral però sense perdre de vista la pluralitat d'opinions de la societat, reflectida en els nostres lectors.

Aprofito aquest pròleg per retre-li un homenatge ben sincer.

I sé que aquest petit gest de reconeixement agradarà l'autor d'aquest llibre, ja que va ser de la mà de l'estimat mossèn Aragonès que ell també va iniciar una col·laboració periòdica amb nosaltres.

“Josep Gil, prevere.” Amb aquesta signatura va omplir un raconet de les pàgines del setmanari, setmana rere setmana, reflexionant i discernint sobre qüestions ben diverses de l'espiritualitat, de les emocions, de les creences, de les tradicions, de la política... també des del punt de vista de persona consagrada a l'exercici pastoral, però sense deslligar-ho del ferm convenciment que es pot parlar de qualsevol cosa amb arguments ben fonamentats i basats en un exercici de reflexió, que tanta falta fa en la nostra societat actual.

Celebro aquest compendi d'articles que han estat publicats al setmanari que dirigeixo, ja que és una bona notícia que hi hagi obres que et permetin encetar altres camins de pensament i d'opinió.

Us convido a llegir els articles de Josep Gil i a descobrir punts de vista que de ben segur que no us deixaran indiferents i, el més important, us enriqueiran.

ÒLIVER MÁRQUEZ
Director de *NotíciesTGN*

PRESENTACIÓ

Seguint el suggeriment de molts companys i amics, he volgut recollir en un llibre alguns dels articles o articlets que, des de l'any 2012 i fins que aquest any 2020 ha quedat interrompuda l'aparició del setmanari en paper, he anat escrivint i publicant a *NotíciesTGN*. Naturalment, he hagut de fer una tria, i les tries no sempre són del gust de tothom. D'altra banda, pel contingut temàtic dels articles, m'ha semblat convenient separar-los en dos capítols: sota el títol “Entorn de la fe cristiana (catòlica)”, els que directament tracten temes de fe, i, després, “Qüestions diverses”, encara que totes aquestes qüestions porten també la marca de la meua opció creient. He seguit majoritàriament l'ordre cronològic de publicació dins de cada apartat, i hi he afegit alguns escrits previstos com a articles.

El títol del llibre, imitant els autors escolàstics, vol ser el plural —per cert, bastant d'anar per casa— d'una expressió llatina molt emprada especialment a l'edat mitjana, *quodlibet*, que, entre altres significats, tenia el de ‘qualsevol cosa’; avui, segons el *Diccionari de la llengua catalana*, quòdlibet vol dir ‘qüestió a dilucidar’.

PRIMERA PART

ENTORN DE LA FE CRISTIANA (CATÒLICA)

EL DÉU DE L'EXPERIÈNCIA RELIGIOSA

Que ningú no s'alarmi i que ningú no s'enfadi si dic que Déu és el resultat de l'experiència religiosa. Seria, si més no, un insensat si diguéssim que rere aquesta experiència, certament humana, no hi ha res. Això no ho dic ni ho diré mai. Només dic això: que, a Déu, ningú mai no l'ha vist, que Déu és sempre més del que podem pensar i voler i que, a aquest Déu, només hi podem accedir a través de l'experiència humana, bàsicament l'experiència religiosa. Però quin Déu és aquest que alhora s'amaga i es revela en l'experiència religiosa?

Hi ha un Déu que pot ser “pensat”, que genera una religió, diguem-ne, racional, al qual podem accedir a través d'una fe també racional; però, en aquest cas, és molt difícil poder parlar d'experiència. En canvi, hi ha un Déu o, millor dit, una divinitat que, talment una mena d'energia còsmica total, genera una autèntica religiositat en forma d'anhel i de desig de fondre's i de perdre's en aquest tot, com la gota d'aigua que es fon i es perd en l'oceà. Finalment, hi ha un Déu que “parla” a l'home, un Déu que pensa i estima, un Déu que té un projecte sobre la humanitat i sobre el món, un Déu que experimenta com a principi i fi de totes les coses. Seguint la veu d'aquest Déu, molts homes i dones s'han posat, al llarg de la història, en camí cap a la trobada amb Ell.

Voldria parlar una mica més d'aquest Déu i de la religió que aquest Déu genera. Un Déu que “parla” a l'home és un Déu que queda fàcilment empresonat en l'experiència del qui ha sentit la seva veu —vull dir el “profeta”— i que, per tant, arriba a identificar-se amb la veu del seu profeta. Un Déu d'aquesta mena esdevé, si més no, perillós, per tal com es transforma, tard o d'hora, en un tirà que imposa dràsticament els seus criteris i que pretén dominar-ho tot, inclosa la intimitat

de les consciències. És el Déu de la veritat absoluta i sense esquerdes, una veritat que, perquè és absoluta, mai no podrà ser alliberadora. És un Déu “personal” que sembla que mai no en té prou, que cada vegada necessita més espais exclusius i que cada vegada exigeix més temps de les persones; un Déu que qui sap si no hauríem de qualificar d’antropòfag.

Seríem cecs si no volguéssim veure que és aquest Déu el que sovint s’amaga en l’experiència religiosa. Però això no vol dir que el Déu de l’experiència religiosa hagi de ser sempre aquest. Jo conec el Déu de l’experiència religiosa de Jesús, que no té res a veure amb aquell Déu. Reconec que el Déu de l’experiència de Jesús és el Déu a qui Jesús ha posat les “vocals” i, per tant, el Déu que parla a través de l’experiència d’un home concret, d’un home d’un país i d’una cultura que no són necessàriament universals. I, per tant, és un Déu que, en aquest sentit, planteja també interrogants, oimés si volem que parli i que es pronunciï en aspectes de la vida que Jesús, per la seva concreció històrica, no va poder ni tan sols somniar.

Que ningú no s’alarmi i que ningú no s’enfadi si nego que l’experiència religiosa cristiana, en sentit estricte, hagi de ser considerada universal: sabeu que, en més d’una ocasió, m’he queixat del cripto-imperialisme religiós dels cristians. Hi ha una altra via per accedir a Déu, al marge de l’experiència religiosa, i és la via de la bellesa.

EL CAMÍ DE LA BELLESA

Em refereixo a la bellesa com a camí per arribar a Déu. La bellesa és esplendor, és llum, que ens atrau i ens fascina. Hi ha la bellesa petita, la que es troba, amagada, rere qualsevol cosa, una bellesa que només l'ànima de l'artista és capaç de descobrir. És la bellesa dels ocells del cel i dels lliris del camp, de què ens parla l'evangelista Mateu en el capítol sisè. Però hi ha també la bellesa amagada de les persones, l'ànima bella, que cantaven els romàntics, que sovint surt fora dibuixada en un somriure. Hi ha, evidentment, la bellesa de Déu, diferent, si voleu, de la seva veritat i de la seva bondat, per bé que bellesa, veritat i bondat coincideixen.

Jo voldria fer l'elogi dels artistes. Per a mi, els artistes són una mena de sacerdots del gran temple de la bellesa i alhora els profetes que diuen en veu alta, a través de les seves obres pictòriques, musicals, literàries o fílmiques, la bellesa amagada en les coses. Els artistes són autènticament creadors, perquè són capaços de recrear la bellesa que els seus ulls i la seva ànima han descobert en la creació i acostar-la als profans obrint camins per fruir de tot el bé de Déu que hi ha arreu. Jo sabia que les violetes del bosc existeixen, però no n'havia vist cap. Un dia caminant per un camp cobert de pinassa vaig sentir que les violetes hi eren, amagades, i ho vaig saber perquè, en trepitjar-les, vaig percebre'n la fragància. Qui sap si no és aquesta l'experiència fonamental de l'artista!

Sant Francesc d'Assís, que era un artista, en passar pels camins polsosos de la seva Úmbria tocava amb el bastó les flors arrecerades a la vorera, i els deia: "Ja ho sé, ja ho sé que em parreu de Déu." L'artista és capaç de descobrir la bellesa de Déu, i només el qui té l'ànima d'artista és capaç de descobrir-la; i l'ànima de l'artista és molt

semblant a l'ànima d'un nen que s'extasia fàcilment davant el desconegut. El teòleg parla de Déu, o és d'esperar que ho faci; però només el teòleg-artista, el teòleg que té l'ànima d'artista o de nen, és capaç de mostrar la bellesa de Déu. I, encara, deixeu-me dir que Déu, que també és artista, ha fet l'obra d'art, la més bella de les obres d'art, en crear Maria, la mare de Jesús, que, per això mateix, és proclamada, ella mateixa, com a camí de la bellesa que ens duu a Déu.

El camí de la bellesa és una alternativa al camí de la religió o, si voleu, la bellesa fa molt més transitable el camí de la religió, molt més que els preceptes dogmàtics o morals i que els ritus religiosos. L'experiència de la bellesa, si és autèntica, ens fa transcendir i ens posa a la vora, a tocar, del misteri, sigui quin sigui el nom que acostumem a donar al misteri. El misteri és molt diferent del problema. El problema cal resoldre'l i, quan ho has fet, desapareix el problema. El misteri cal viure'l; el misteri creix a mesura que el vivim, ens embolcalla, ens protegeix, i dins del misteri hi ha sempre Déu. Potser no serà exactament el mateix Déu que la teologia o l'Església no es cansen de predicar, però és el Déu vivent, el mateix Déu que, segons l'evangeli de Joan, ha de ser adorat en esperit i en veritat.

L'artista o la persona amb ulls i ànima d'artista, faci el que faci, i ho faci amb aquest material d'aquest món o amb aquest altre (el so, el color, la paraula), produeix en els qui es deixen seduir pels seus productes una emoció que, tard o d'hora, esdevé una experiència de Déu. I vull dir que aquesta emoció és molt propera a l'emoció que produeix la devastació d'un terratrèmol o les nafres d'un cos malalt!

Tots hem sentit més d'una vegada la frase de Dostoievski: "La bellesa salvarà el món." De quina bellesa parla el gran narrador rus? I la resposta ens l'ofereix Aleksandr Soljenitsin: "La bellesa que salvarà el món és la bellesa crucificada." La bellesa que salvarà el món no és una bellesa caiguda del cel, sinó la que emergeix del dolor humà, semblant a la bellesa d'una dona que pateix els dolors del part. Una bellesa arrapada a la creu és una bellesa que s'endinsa en els ossos i que fa que et mantinguis amb els ulls oberts, malgrat el cansament, i que miris sempre endavant, malgrat la foscor que plana sobre l'horitzó.

Una noia alemanya em deia: "Jo em vaig batejar als vint-i-vuit anys. Vaig convertir-me al catolicisme en contemplar i assaborir la bellesa de la litúrgia catòlica." Una cosa semblant li va passar a Jean

Cocteau. Són conegudes les conversions de Charles Péguy, Paul Claudel, Jacques i Raïssa Maritain, Gabriel Marcel, Max Jacob, Léon Bloy i Julien Green. En tots aquests casos, el factor bellesa fou determinant. Crec que aquesta mena de conversions assenyalen la direcció de la conversió que vol l'Evangelí. Hi ha molta gent que observa una conducta exemplar, fins i tot admirable, però els falta la conversió. Són persones a les quals no ha arribat o no ha arribat encara la llum que irradia la bellesa de Déu.

ÉS VERITAT QUE DÉU HA MORT?

Ja ho sabeu: Nietzsche, el darrer dels “profetes”, va anunciar amb una certa solemnitat la “mort de Déu”, i ho va fer amb un to no pas joiós, sinó dramàtic: la “mort de Déu”, és a dir, el fet que els homes havien deixat de creure en Déu, comportava també, d’alguna manera, la “mort de l’Home”. Nietzsche “comprovava” que Déu havia mort, encara que, segons ell, el “cadàver” de Déu continuava rebent el fum de l’encens de caràcter funerari. Nietzsche anunciava el temps nou, el temps “sense Déu”, un temps complicat i difícil d’encaixar en la quotidianitat de la vida de les persones.

Això ho deia Nietzsche. La gent del carrer, la gent dels nostres pobles i ciutats, amb la seva sornegueria, ho han dit i ho diuen d’una altra manera. Uns ho diran amb un cert aire de satisfacció (“gràcies a Déu que Déu ha desaparegut”) i uns altres amb un tic d’indiferència i de resignació (“què hi farem!”). I els creients? Podem dir, en un altre sentit, que, quan Jesús mor a la creu, “Déu ha mort”?

Jo hi veig tres respostes. Si suposem que Jesús va ser un home “ple de Déu” (però que, en realitat, no era Déu), no hi ha cap problema: quan Jesús mor, és l’home Jesús qui mor, i Déu no mor de cap manera. Si suposem que Jesús és alhora Déu i home, aleshores tampoc no hi ha cap problema: quan Jesús mor, mor l’home Jesús, i prou; Déu no mor de cap manera (en aquest sentit, sovint es parla de la “mort temporal” de Déu). Si suposem que és Déu fet home, quan Jesús mor és Déu qui mor (perquè és la persona de Jesús la qui mor, i la persona de Jesús és la persona del Fill de Déu). I és aquí on comencen els problemes. Com és possible que Déu mori?

Jo accepto el problema o, si voleu, accepto el misteri, però no estic disposat a acceptar que la mort de Jesús no va afectar Déu. No puc

deixar de pensar que Déu “ha tastat” la mort, que sap per experiència què vol dir morir. I soc capaç d’acostar-me a la mort de Jesús com la pitjor de totes les tragèdies de la humanitat. Perquè Déu mor perquè nosaltres, els homes, l’hem matat, és a dir, perquè els poders d’aquest món l’han eliminat. I aquesta tragèdia (que es repeteix en cada innocent que mor) no queda suprimida pel fet que Déu hagi ressuscitat Jesús, perquè el Ressuscitat porta les “llagues” de la seva mort i, per tant, no suprimeix l’absència de Déu en aquest món.

Hegel parlava del “divendres sant especulatiu”, i volia dir això que acabo de dir. I, si és així, no tenen sentit els esforços per suprimir el divendres sant real, el de la mort de Déu, perquè les coses puguin tornar a ser com abans. No i no. Penso que ens hem d’anar acostumant a viure des de la perspectiva de la mort de Déu i a renunciar als consols fàcils.

EL “DÉU ABSENT”

He llegit amb interès el contingut d’una conferència que un conegut periodista i escriptor, que es declara confessionalment cristià i catòlic, va pronunciar fa uns dies a la veïna ciutat de Reus; del mateix escriptor havia llegit una expressió, no fa gaire, que deia més o menys que Déu, a la Catalunya d’avui, s’havia volatilitzat. En la conferència, l’autor feia referència a la constatació de Nietzsche: “Déu ha mort”; i afegia que, de Déu, els joves no en tenen ni tan sols notícia; a l’autor, li preocupa que la presència de l’Església als mitjans de comunicació depengui dels valors dominants del moment, una presència que sovint es redueix a la seva tasca social.

No sé si es pot dir, com ho fa l’autor, que Catalunya és el país amb més laïcitat del món (potser l’autor volia dir laïcisme!); però em preocupa més la crida a la croada que sembla desprendre’s de l’aposta per una Església que es replega, que uneix forces i que actua com a hospital de campanya, una Església que no aigualeix els grans principis, sinó que els adapta a les circumstàncies, amb la voluntat de ser una alternativa a la mundanitat, tot promovent la cultura del trobament i l’amor fratern. Em preocupa fins a un cert punt, perquè comparteixo amb el ponent la convicció que l’Església, avui, sense aliats, pot esdevenir una minoria creativa, una veu honesta i clara sense lligams exteriors.

Efectivament, “Déu ha mort” (i no només culturalment: la “mort de Déu” és un fet teològic); però, com afegia el mateix Nietzsche, el seu cadàver continua rebent honors funeraris (quins honors? Potser les grans manifestacions religiosoculturals de Setmana Santa?). Un “Déu absent” no és cap mala notícia: és el “Déu amagat”, que ens guia en el camí de la seva recerca rere l’immens “dolor del món”: és

així com Ell ha triat de ser el Déu-que-salva. Jo no demanaria cap croada, jo demanaria als cristians i a les cristianes d'avui que es deixessin omplir els ulls de la Llum del Ressuscitat, i que, amb aquests ulls, maldessin per mirar-ho tot, fins i tot la laïcitat del nostre temps i del nostre país.

DÉU COM A REFERENT

Amb aquest títol publicava un article, en un periòdic nostrat, l'excel·lent escriptora Carme Riera, a qui sincerament admiro. Que Déu és un referent, no cal ni dir-ho. Déu és un nom, i qualsevol nom és un referent: però és només un referent? No és res més? Jo no ho crec així, encara que em fascina la idea d'un Déu "sense ésser".

Però Déu és sens dubte un referent; referent de què? L'autora de l'article hi veu, com a referent, el consol. La fe en Déu, diu, consola els pobres de la terra de les injustes carències que, en gran part, provoquem els sibarites del primer món, i és també un fre a la venjança contra aquestes injustícies. Segurament que és així (o és així com ho han posat de manifest els grans "mestres de la sospita", Marx, Nietzsche, Freud), però em sembla que Déu és també un referent, i més que un referent, de molts que lluiten contra aquestes injustícies: vull dir per a tots aquells que han entès que l'anunci del Ressuscitat és la convocatòria a la insurrecció; com també ho és per a molta gent que s'escarrassa per fer un món millor en els espais immensos on la guerra, la violència i la fam no paren de fer collita.

Déu és, o ha estat, un referent per al pensament filosòfic: penseu, només, en el Déu de l'ontologia grega. Però Déu és més que un referent: Déu és "misteri" i, com a misteri, és a dir, com a abisme insondable, atrau irresistiblement. I dic que és "misteri", i no "problema" (que caldria resoldre): al "misteri" t'hi lliures o no t'hi lliures, oimés quan el misteri de Déu és misteri d'amor, amb el qual no hi pots entrar en contacte si no és estimant. En tot cas, si Déu és "problema" és perquè els creients l'hem fet problema i l'hem proposat com un enigma, sense oferir, a canvi, cap pista o molt poques pistes per resoldre'l.

DÉU HO POT FER TOT?

En principi, hauríem de dir que sí si afirmem que Déu és, per definició, omnipotent. “Omnipotent” vol dir exactament això: que ho pot fer tot. Però Déu pot fer, per exemple, que dos i dos siguin sis, o que la veritat i la mentida siguin el mateix? Sembla, doncs, que l’omnipotència de Déu té els seus límits.

Sembla que Déu *només* pot fer, sense limitacions, tot el que és possible, metafísicament possible, és a dir, tot el que no és contradictori segons les lleis de la lògica. I, en canvi, hem dit moltes vegades o hem sentit dir que, per a Déu, res no és impossible! Què vol dir això? No hauríem de dir, més aviat, que Déu pot fer allò que, a nosaltres, ens és molt difícil i, per tant, ens sembla pràcticament impossible? Déu pot fer, per exemple, que dos germans, dos pobles o dos països que no es poden veure facin les paus, i Déu pot fer que un cor resistent a la força de la virtut es “converteixi”. Però Déu pot “salvar”, diguem-ho així, una persona que no vol ni es vol deixar salvar, mentre persisteix en aquesta voluntat? Déu, per molt omnipotent que sigui, no pot superar l’entestament de l’ésser humà en el NO (no vull estimar ni ser estimat, posem per cas). Però Déu pot arribar molt lluny, fins al punt d’aconseguir que l’ésser humà canviï de mentalitat, d’actitud i d’orientació.

Segur que, de l’omnipotència divina, n’hem fet alguna vegada una caricatura que no té res a veure amb la realitat, com quan pensem o diem que Déu pot fer tot el que li dona la gana (i pensar o dir això sovint no és res més que expressar la mena de poder que voldríem tenir sobre els altres!). La pregària és molt eficaç, és cert, però, perquè sigui eficaç, la pregària ha d’estar ben feta. I no crec que estigui ben feta la pregària que pot servir d’excusa per justificar la nostra mandra

o per desviar l'horitzó de les nostres responsabilitats. Estic convençut que Déu, en escoltar moltes de les nostres peticions d'ajuda, ha de reaccionar dient: "Ajuda't, i t'ajudaré."

No podem oblidar, per damunt de tot, que l'omnipotència divina s'ha volgut fer, en virtut de la realitat de l'encarnació, impotent. Recordeu, segurament, que els jueus deien, mofant-se, a Jesús clavat en creu: "Baixa de la creu i creurem en tu"; i Jesús no va baixar de la creu, simplement perquè "no podia fer-ho"; i, en qualsevol cas, si ho hagués fet, la seva decisió, la decisió de la seva omnipotència, hauria estat una burla a tots els crucificats del món que, de llurs creus, no se'n poden alliberar. Malament rai quan oblidem que el poder de Déu no és res més que el poder que ens dona estimar!

L'ABAIXAMENT DE DÉU

Vaig tenir l'ocasió (22.01.20) de participar, a la Facultat de Teologia de Catalunya, en el tribunal que havia de jutjar la tesi doctoral del doctorand Xavier Navarro, que porta per títol “La categoria de *quenosí* en l'obra de Jürgen Moltmann”. La tesi em va semblar molt lloable i, en la defensa d'aquesta qualificació, vaig aportar-hi dues raons. Una és que la tesi confirma la meva convicció que la teoria de les prerrogatives aplicades a Déu que el teisme havia fet seva (omnipotència, omnisciència i impassibilitat) no és sostenible a la llum de la vulnerabilitat del Crucificat en la qual el Fill de Déu proclama la seva comunió amb totes les persones que se senten “abandonades” dels homes i de les dones i del mateix Déu, persones per a les quals Déu no és enlloc. I vaig explicar una anècdota de la meua infància, d'un dia que jo buscava desesperadament la mare, que havia desaparegut, fins que ella mateixa, que estava amagada rere una cortina del menjador, em va dir: “No ploris, que soc aquí.”

I també vaig dir que, de més gran, vaig entendre la profunditat de la pregària sàlmica: “Feu-nos veure la claror de la vostra mirada, i serem salvats.” Jesús, davant la temptació de convertir les pedres en pans, per tal d'alimentar els seus seguidors famolencs, prefereix urgir que nosaltres mateixos compartim el que tenim amb els que no tenen res, que així tothom quedarà sadollat; i, davant la provocació dels qui, clavats a la creu, li deien: “Baixa de la creu, i creurem en tu”, va preferir renunciar a aquests possibles creients, simplement perquè els claus no són llaços que es fan i es desfan segons les circumstàncies, i perquè qualsevol creu que es pot abandonar amb un gest de poder es converteix en una temptació constant a cercar nous i possibles crucificats: una creu nua és, pel cap baix, una provocació!

L'abaixament de Déu vol dir això: que Déu posa entre parèntesis les seves suposades prerrogatives divines, i s'amaga; i ho fa, malgrat que la seva omnipotència pogués fer miracles. Déu renuncia a fer miracles, i prefereix que actuem nosaltres. La *quenosí* no és una estratègia, ni que sigui amb la millor de les intencions, per captivar ningú convertint-la en un gest espectacular. Jesús és, de veritat, una persona divina, però Jesús no s'aprofita d'aquesta condició per anunciar el seu Evangeli, sinó que ho fa amb les armes que la seva humanitat (és home com nosaltres) li posa a l'abast.